

**Rozhovor s gen. por. Ing. Antonem Slimákem
ve Praze 7. října 2003**

[...]

Karel Sieber (KS): Vzal jsem sebou mapu, možná bude dobré, když ji tady rozložím. Je na čtyřech listech, je to vlastně vynesení údajů z plánu z roku 1964.

gen. por. Ing. Anton Slimák (AS): To je jaké měřítko?

KS: To si nejsem jistý, protože jsem to tisknul a při tisku zarovnával na stránku. Samozřejmě je to plán z roku 1964 a mně právě jde o konfrontaci s vašimi znalostmi z osmdesátých let, kdy ta situace samozřejmě byla už jiná.

AS: Víte, k operačním plánům je třeba říci, že žádný operační plán se nerodí na zelené louce. Jedině v případě, že vzniká nový stát, který předtím vůbec neexistoval. A typické pro tento operační plán ze šedesátého čtvrtého roku je, že pojímá to, co už v něm bylo zakotveno z předcházejících plánů, i když ještě neexistoval Československý front.

Když si vezmete organizační strukturu obou vševojskových armád, první a čtvrtá, dislokaci vojsk, která jsou součástí 1. a 4. armády, tak vlastně už naplňují předpoklady tohoto plánu. Podle mě dislokace vojsk a organizační struktura plně vyhovovala potřebám tohoto plánu, to znamená, že ta armáda tehdy byla vybudována už podle potřeb tohoto plánu. Protože v padesátých letech byla jiná organizační struktura vojsk, střelecké sbory ...

KS: Takže myslíte, že v roce 1958, kdy vzniká 1. a 4. armáda, už jsou vlastně dislokačně naplněny ty předpoklady ...

AS: To je můj názor, že takto v hrubém, ne v těchto detailech ten záměr o celkové úloze československé armády na západním válčišti, strategické operaci už byl přednaznačený a převtělený do této skutečnosti.

A s tím souvisí i ta otázka, o které jste se zmiňoval,¹ jestli to není nějaký podvrh nebo něco takového. Já jsem se nad tím zamýšlel dlouho a podle některých indicií mohu říci, že pokud by to bylo nějaké falzum, tak jen dokonalé falzum, které by vzniklo v generálním štábu. Podle některých indicií – za prvé: struktura plánu, jeho obsahové zaměření, používaná terminologie, ale ještě některé technické údaje, které mohl znát jen člověk, který na operačním plánu pracoval. Takže proto se domnívám, že už ta záležitost s nepřesným termínem v ruštině – *ispolzovanija – primenenija* ...

KS: ... že už je podružná.

AS: ... to je úplně podružná, protože to mohla být otázka použití ruštiny, otázka znalosti zpracovatele. Čistoty vyhmátnutí prostě té nuance jednotlivého slova.

¹ Mezi otázky zaslányými před uskutečněním rozhovoru narátorovi byly také tyto dvě:

„V diskusi o československém válečném plánu z roku 1964 zaznělo tvrzení jednoho z východoněmeckých operátorů generálmajora Hanse Wernera Deima, že uvedený dokument z roku 1964, který byl nalezen v československém Vojenské historickém archívu, nemůže být platný vzhledem k tomu, že veškeré operační dokumenty byly střeženy na zvláštním místě a po rozpuštění Varšavské smlouvy v roce 1990 bylo od Národní lidové armády (NVA) Německé demokratické republiky požadováno vrácení všech „tvrdých“ operačních plánů (stejná situace měla být údajně i v Polsku). Generál Miroslav Vacek mi řekl, že Sovětům operační plány nevercel a že to ani nebylo požadováno - můžete Deimovo, respektive Vackovo tvrzení komentovat?

Generál Deim rovněž zpochybňuje autenticitu československého plánu z roku 1964 na základě toho, že ruský originál (rukopis) tohoto dokumentu používá v nadpisu „Plán použití Československé lidové armády v době války“ pro výraz „použití“ ruský termín *plan ispolzovanija* namísto údajně obvykle používaného termínu *plan primenenija*. Můžete to komentovat?“

Charakteristickým pro tento plán je myslím ta věc, o které se také zmiňujete, to jsou úlohy² D-7, D-8. Co se týká měřítka, to představuje tempa nějakých sedmdesát, osmdesát kilometrů za den. To je naprosto nereálné, a pokud by to bylo reálné, tak by to bylo jedině v podmínkách použití jaderných zbraní. Čili tento operační plán byl postavený podle mě jednoznačně za podmínek používání jaderných zbraní asi jako jediné formy. Protože teorie o tom, že jaderné zbraně by se asi nepoužívaly od samého počátku, co si vzpomínám, se objevila koncem šedesátých let. Kdy se začalo mluvit o tom, že jaderné zbraně nemusí být použity hned od samého počátku, ale až v průběhu operace, v závislosti na jejím vývoji. A zajímavé je jedna věc – že tato vysoká tempa byla plánována v době, když ta motorizace vojsk a mechanizace ještě nebyla taková, jaká byla řekněme koncem osmdesátých let. Jaká byla výzbroj? Tehdy byly tanky T-34, „padesátčtyřky“ sotva začaly přicházet do armády. Byly ještě jen staré transportéry.

KS: Zavádění těch SKOTů ...

AS: ... to nebylo ještě v roce 1964, to bylo až v druhé polovině šedesátých let.

To je taková věc – ještě se vracím k tomu operačnímu plánu, k použití operačního plánu. Ono to může mít název „plán operačního použití“, to je správné, každý generální štáb plánuje a může plánovat, ale z toho operačního plánu se rodí i určité požadavky na výstavbu armády, co armáda musí splňovat, jak musí být zabezpečena, aby tento plán mohla naplnit. Tak třeba se zpracuje plán – nevím, jak to bylo v tomto konkrétním případě – a teď se ukáže při jeho zpracování ... protože ten se nedělal na základě potřeb armády, to byla součást strategické operace na západním válčišti a dostal Československý front úkol, který musel nějakým způsobem zplánovat, a teď se zejména vyžadovala i nějaká opatření, aby se zabezpečil i v té oblasti technického, materiálně-technického a týlového zabezpečení, dopravních cest, což je moderní pojem logistika. Vytvořit zásoby na operaci, zbraní, munice, jak pozemní vojsko, tedy ruční zbraně, dělostřelectvo, letectvo, protiraketové [protiletadlové raketové?] komplety. Domnívám se, že v té době ty zásoby munice nemohly ještě být, když se zpracoval tento plán.

KS: Já vím, že jste v armádě od roku 1962 ...

AS: Ano.

KS: ... a že to pochopitelně pro vás je historicky pohled zpátky, ale řekl byste, že ten plán a ta kalkulace je ještě v roce 1964 nereálná, z hlediska logistiky?

AS: To nevím, jestli by byla reálná. Tak to chci říci – ta tempa byla příliš vysoká. Je zvláštní, že s postupnou rostoucí modernizací vojsk se tempa operace zrealňovala, snižovala. Jen si vezměte – tady je úloha na první den operace padesát, šedesát kilometrů v horském terénu. No ani za mírové situace by to vojska nezvládla, natož při použití ... Dalo by se říci, že byl předpoklad, že k tomu jsou vytvořeny podmínky právě v důsledku zahájení války použitím jaderných zbraní.

Ostatně, šedesátý čtvrtý rok není tak daleko od kubánské krize. Tehdy byla vojska vyvedena, ne v prostorech, ale byla v posádkách připravena. Já si pamatuji, že u našeho pluku jsme spali dva týdny venku, vojska byla na nástupišti, naložená munice, čekalo se ... to byla ta doba. Jestli k tomu už byly vytvořeny všechny předpoklady v oblasti logistiky, to je těžko říci. Ale od toho operačního plánu se odvíjejí i určité požadavky na výstavbu armády. Jestli byly všechny automobilní prapory, které mají úlohu zabezpečení, už dostatečně vybaveny. Tehdy byla všelijaká technika, „vétřiesky“, staré „ereny“ možná.

² Součástí seznamu zaslání před rozhovorem byla také otázka:

„Můžete komentovat československý válečný plán z roku 1964, zejména pak jeho autenticitu a proveditelnost (viz kopie v příloze, český překlad je dostupný na stránce vojenstvi.kvalitne.cz, ruský psaný rukopis a anglický překlad na stránce www.isn.ethz.ch/php)? Podle něj by mělo být během několika prvních dnů války zasazeno kolem 130 jaderných hlavic a bomb - pokládáte tento počet za reálný (pro rok 1964, pro pozdější období)? Domníváte se, že by československý front mohl během devíti dnů válečných operací dosáhnout Lyonu - bylo to reálné v roce 1964, v pozdějším období?“

Operační plán – tak bych to shrnul – připravuje armádu na určitý způsob jejího použití v případě vedení bojové činnosti, ale na druhé straně jí vytyčuje požadavky z hlediska funkce jejího budoucího rozvoje, k tomu, aby to mohlo být zabezpečeno. Když uvedu takový markantní příklad, tam je uvedeno – vy se u toho taky pozastavujete – poměr sil. To znamená, že jestliže tam byl v tancích 1,1:1, v samohybných dělech 1,1:1, tak pochopitelně rozšiřováním a přechodem některých motostřeleckých divizí na tankové nebo jejich vybavením namísto OT-64 bojovými vozidly pěchoty už se ten potenciál výrazně změní.

Víte, každý operační plán je určitý předpoklad možného. Charakteristické pro Československý front, jestli už v šedesátých letech a nejméně do devadesátých let, byla dislokace VII. armádního sboru, amerického. Z jednoduchého důvodu. Protože proti Československu, bývalému, v pásmu jižní části Německé spolkové republiky jsou rozmístěna vojska II. armádního sboru, německého. Ten také procházel změnami, to byla 4. motorizovaná, 10. motorizovaná, 12. tanková. Z 10. motorizované byla 10. tanková. 1. horská, ta měla dokonce postupem času postavenou jednu tankovou brigádu. Když se vybuďovala 10. tanková divize, tak 12. tanková divize byla podřízena III. armádnímu sboru, německému. V hloubce byly francouzské jednotky, v hloubce ...

Tento spodek [ukazuje na jihoněmeckou část válčiště], to je v podstatě celý II. armádní sbor. A tady byl rozmístěný [ukazuje] a dodnes je rozmístěný VII. armádní sbor. Ten měl původně také v tom operačním plánu jen dvě divize, ale on měl tři, postupem času. A ten VII. armádní sbor může být použit jak do pásma Československého frontu, tak do pásma sousedního frontu. V případě, že by byl použit do našeho frontu, je tam poměr 1:1 v divizích a 1,1:1 v tancích, ale v případě, že by nebyl použit do našeho pásma, tak je ten poměr výrazně jiný.

A to chci říci, že s tímto se různým způsobem dělalo i na cvičeních. Třeba ten poměr sil na válčišti byl jednoznačně v prospěch Varšavské smlouvy, v pozemním vojsku jednoznačně.

Hlavní směr nebyl v pásmu [Československého] frontu, to byl pomocný směr. Hlavní směr byl u sousedního frontu. Čili když se cvičila obranná operace, tak VII. armádní sbor útočil do sousedního frontu, a když se cvičila útočná operace, tak VII. armádní sbor šel někam jinam. Takže v podstatě tady je problém, že to ještě nebyly operační zálohy, to byl první operační sled, ten VII. armádní sbor, ale z hlediska naší státní hranice s NDR, tak on mohl být použit, protože byl těsně na rozhraní. Mohl být použit jak do našeho pásma, tak do pásma severního souseda.

Víte, Československý front byl jediným frontem „národnostním“, samostatným. Protože Němci neměli vlastní front, Maďaři neměli vlastní front, ani Poláci. Takže možná i z toho potom vznikl ten problém – to odbočují někam jinam – že museli odevzdávat dokumentaci při ukončení Varšavské smlouvy, protože oni neměli vlastní front. Maďarská lidová armáda – tam se tvořil Jižní front, to byla Jižní skupina sovětských vojsk, tady [ukazuje] zase byla Západní skupina sovětských vojsk.

Ten Československý front, to bylo asi tím, že tu asi nebyla potřeba, byl to pomocný směr, ne? Neřešil se tu hlavní úder, mělo to zabezpečovat. Krýt levý blok strategické operace.

KS: U těch ostatních frontů, v Polsku byly umístěny dvě sovětské divize, v Maďarsku taky byla určitá sovětská vojska, jenom u nás ten front je v prvním sledu čistě bez sovětských vojsk. Jak si to vysvětlujete? Přece jenom je to určitá výjimka.

AS: Asi to vyplývalo z toho, že ta úloha byla pomocná, krýt levý bok útočného uskopení strategické operace. Že hlavní síly bylo třeba jinde.

I když, víte, já si myslím, že tam některé údaje chybějí, o druhém strategickém sledu. Jestliže patřily do PrikVO, Prikarpatského vojenského okruhu ... Ale to je záležitost operačního sledu, závisí na vývoji operační situace. Tento problém byl odstraněn při situaci, která vznikla po šedesátém osmém roce.

KS: Operátoři v rozhovorech zdůrazňují, že měli největší pochyby o tom, jak se sem druhý sled z PrikVO bude připravovat a že to vlastně bylo řešeno až tou Střední skupinou.

AS: Já vím, že PrikVO to cvičilo, přesuny. Velitelskoštábně, prostě nasadili na různé automobily a jeli tři dni do Německa, do NDR. To jsem slyšel v jednom rozhovoru, když jsem byl ještě s bývalým náčelníkem generálního štábu, generálem Vackem, na jedné návštěvě na Ukrajině, právě u tohoto okruhu.

KS: Věděl jste, kudy sem ten druhý sled bude postupovat přibližně? Protože ono těch tahů přes Slovensko není moc.

AS: No však právě proto. Já si myslím, že ty komunikace musely jít hlavně přes Polsko. Protože to je přirozená cesta. Totiž pohled na mapu je zkreslující v důsledku přirozeného zaoblení, ale hlavní směr je přes Polsko. Přes Slovensko, tam je jedna komunikace na severu, druhá na jihu, nic víc.

I když Sověti byli trochu velkorysí, oni detaily v operačním plánování úplně přehlíželi. Já si osobně myslím – to je můj osobní názor – že prostě oni z hlediska určité velkorysosti ..., tak proto se postavila úloha D-1, protože byla nějaká norma šedesát kilometrů. Ale jaký je tam terén, to pro ně není vůbec podstatné. Až když se potom seznamovali možná – já jsem si to takto nepřímou ... nechci tvrdit, že to tak bylo, ale některá cvičení, která jsme absolvovali v rámci kurzu na Vorošilovce v Moskvě. Terén byl důležitý, ale ... z hlediska rozhodnosti a zbraňových systémů až ne tak.

KS: Určitě to je zarážející z hlediska toho příhraničního sražení na té Šumavě.

AS: Vždyť říkám, to by za normální bojové činnosti vojska ten úkol nesplnila, protože tam není prostupnost komunikační.

KS: Tak možná že ten plán z roku 1964 je nutno interpretovat jako určitý odraz nukleární euforie ...

AS: Možná byla euforie. To byl pohled, který vycházel z celkové situace, jak byla pojímána strategická operace na západním válčišti. A ta specifika, která byla charakteristická pro Československý front, a geografické podmínky, které byly v pohraničním prostoru, se asi málo braly do úvahy. A úloha byla uspět, tak operátoři nakreslili šipky, no ...

KS: Pozoruhodné je, že operátoři ze šedesátých let, generál Pícek a další, říkají, že už tehdy, když ten plán sami malovali, tak věděli, že je nereálný.

AS: To je zajímavé. To potvrzuje tu moji domněnku. Já jsem shodou okolností generála Pícka znal, ale krátký čas. Já jsem shodou okolností pracoval na štábu Západního vojenského okruhu a on už byl odsunutý z té funkce. Já jsem byl pracovník zpravodajské správy, on na operační správě, dělali jsme spolu dvě cvičení. Takže jsem si říkal: „To je chytrá hlava.“ Byl to prostě člověk myslící, generál.

KS: Napadá mě taková čistě pracovní hypotéza jak to možná vysvětlovat – není možné, že to je určitá hra ze strany Sovětů? Rozplánovat ten plán až někam k Lyonu nebo ještě někam dál a tím vlastně vytvořit pro československé velení takové zdání, že tady bude bezproblémová operace, zatímco ti Sověti sami vědí, že jakmile začne nějaký konflikt, že ...

AS: ... že to může být jinak.

KS: ... že to může být mnohem hůř.

AS: Víte, ten operační plán je velmi složité posuzovat bez všech znalostí a to je můj osobní názor, že on se dělá operační plán i proto, aby se vědělo, jaké jsou požadavky na výstavbu armády. Jenže jestliže je zplánovaná operace až sem a je to na D-7 až 8, tak je na každý den je určitá spotřeba munice, je určitý počet letových vzletů, je určitá ... to se málo možná dneska tak vůbec posuzuje nebo si to možná málo uvědomují mladí štábní pracovníci, musí být i určitá rozježděnost techniky, pásů na tancích a tak dále, takže v tom jsou ty problémy. To se dá zpracovat jednoduše, ale vytvořit potřebné zásoby na těch sedm, osm dní, to je záležitost několika roků, protože to se musí vybudovat skladové prostory, nakoupit a skladovat a vytvořit k tomu jednotky, které to skladují, rozumíte ...

Já nevím, jestli už v té době byla armáda po logistické stránce tak zabezpečená, jak vyplývalo z toho plánu, nebo na základu toho, že ta úloha byla postavená, se to jen začalo třídit, připravovat.

KS: Tady možná ten důraz na ten rychlý postup vychází z té konstanty deseti dnů, po kterých se sem mají dostat Američané, do Evropy.

AS: No ... [přemýšlí] ... jestli by to bylo takto. Protože asi armáda byla už jen vykonavatelem politického předpokladu, politického rozhodnutí. Ta americká armáda – to je otázka strategického přesunu. Ale Sověti to měli blízko, to západní válčiště měla vojska Varšavské smlouvy výhodnější, pozemní vojska. Ale pozemní vojska to nebyla – pokud to bylo v podmínkách jaderných zbraní, potom si myslím, že to nebyl ten hlavní argument, co říkáte. Ta americká armáda, to by byla záležitost řádově řekněme tisíc tanků.

KS: Vy jste zmínil ten *bezjadernyj variant*.

AS: Ano.

KS: Tady se počítá s použitím jaderných zbraní, prostředků jaderného napadení už od počátku té operace.

AS: Tak to tam není jednoznačně napsáno, ale ani se to vyloučit nedá. Tam se říká „zničit“. Nikde se, pokud jsem si to četl, nikde se nepoužívá termín „být připraven k použití“. [listuje, čte] Podívejte: „Raketová vojska frontu – prvním jaderným úderem zničit.“ Nikde není formulace „být připraven“, k jadernému úderu.

Myslím si, že tento problém, že to byla asi největší slabina operačního plánu v té době, kdy to nebylo, to ani nemohlo být naprosto jednoznačné, z mého pohledu, dnešního. Ale já si osobně myslím, že se počítalo, že pokud dojde k bojové činnosti, tak asi spíš s použitím jaderných zbraní. Protože já když jsem byl na akademii v Brně, 1968 až 1971, tak tam nám říkali, že podle posledních názorů by nemuselo dojít k použití zbraní od samého začátku válečného konfliktu, až v jeho průběhu, v závislosti na výsledcích a tak dále. Pochopitelně, já netvrdím, že tehdejší plánovači a vůbec ta štábní špička si neuvědomovala možné důsledky. Ale asi se počítalo s tím, že to je nejpravděpodobnější varianta. To neznamená, že musela být, ale nejpravděpodobnější.

KS: Mám určité zprávy o tom – nemám tedy jeho text – ale mám určité zprávy o tom, že byl v pozdějších letech určitý poopravený operační plán, kde se počítá s tou nuklearizací od třetího, čtvrtého, pátého dne.

AS: To je to, co říkám. Otázka je, co je dřív, jestli teorie, nebo ta teorie se rodí na základě úvahy o možném způsobu použití, v oblasti vojenské vědy. Protože pracovníci teorie, kteří sedí v akademiích, mohou něco tvořit, ale nemohou nic vytvořit, pokud neznají ty skutečnosti, pokud neprošli tímto. A ten impuls v problematice vojenské vědy může dát pracovník generálního štábu – nemyslím jeden, ale prostě ta pracoviště generálního štábu, které bádají nad problémy a nevědí, co s tím, nevědí co s tím z hlediska systémů velení, prostředků přesunu, zásobování, spojovacích prostředků. Čili musí dávat určité požadavky na praxi. Takže i tam se asi možná zrodila ta myšlenka.

Říkám, já jsem byl v akademii od 1968 – 1971, tam jsme se seznamovali v přednáškách s tím, že až v závislosti na ... po několika dnech. Zpravidla, jak jste říkal, takový první termín, když už bylo vlastně rozhodnuto o příhraničním sražení, když už mělo být rozhodnuto o výsledku příhraničního sražení. Už by ten první poločas se blížil v závěru, když to přeženu trošku.

KS: Tady se počítá v tom roce 1964 se 130 jadernými údery, jak těmi raketojadernými, tak těmi leteckými. Mohl byste to nějak komentovat to množství? Je to hodně, je to málo?

AS: Myslím si, že to odpovídalo tehdejšími možnostem. To byla čísla, která byla prostě asi přidělena ... tedy ne přidělena, ale to bylo v závislosti na pokynech vrchního velitele.

KS: Jistě. Možná, že zarážející je tam ještě jedna věc – že se tam hovoří o úderech, které skuteční ti „červení“, ale ti „modří“ by patrně zasahovali taky nějaké údery. Jakou představu jste měli o počtech těch jaderných úderů a jejich směru?

AS: Čistě analyticky ... pokud jste se zabýval organizací armáda – sbor, tak víte, že tam procházely ty jaderné operačně-taktické a taktické prostředky také určitými vývojovými změnami. Typické to bylo u raket *Corporal*, *Sergeant*, ale nejvíc to bylo u ... Pershingů. Pershingy byly už další generace. *Pershing II*, to byla prostě už špička, to bylo dva a půl tisíce

kilometrů, zatímco *Pershing I*, to byl nějaký 56. dělostřelecký pluk, tam bylo dvacet sedm odpalovacích zařízení, *Pershing II* jich měl sto osm. Vycházeli jsme asi z určitých možností, z hlediska počtů těchto zbraňových systémů, z hlediska počtu letadel-nosičů, které působí, a kolik tedy po jednom odpálení, kolik je možno předpokládat z hlediska rozmístění. Když *Pershing I* měl tři dělostřelecké oddíly, takže každý měl padesát čtyři – tak nějak – odpalovacích zařízení, takže když se to rozložilo, něco do prvního sledu, něco na hloubku a tak dále, tak byl takový nějaký předpoklad, kolik je možných úderů, to znamená, jaké to může způsobit dopady.

To, co jsem vám říkal, ani nebylo obsahem samotného plánu operace, protože plán operace se ještě dělal u různých druhů vojsk. Potom byla součástí ochrana proti zbraním hromadného ničení.

KS: Jak byste charakterizoval ten plán v době, kdy jste s ním přišel do kontaktu? Tedy v těch osmdesátých letech.

AS: Já jsem s tímto plánem nikdy nepřišel do kontaktu. Já jsem ho nikdy neviděl.

KS: Nicméně když jste se stal náčelníkem generálního štábu už v tom roce ...

AS: Tehdy byl úplně jiný plán.

KS: A mohl byste ho charakterizovat?

AS: O tomto plánu vím, že nějaký byl, ale to jsem nepotřeboval a ani nevím. Do kdy platil tento plán, nevím, ale vím, že když jsem pracoval na Západním vojenském okruhu, začalo se někdy na podzim 1985 dělat nové operační plánování. V souvislosti s deklarováním nové vojenské doktríny. Možná, že její vyhlášení bylo v osmdesátém sedmém, ale problematika obranné doktríny byla procvičována o mnoho dříve. My jsme začali – předtím plánoval generální štáb – v osmdesátém pátém a to plánování trvala někdy do května osmdesátého šestého roku. Plán operací zpracovalo velení frontu samo. A dělaly se dva plány, plán útočné operace a plán obranné operace. A to se dělalo ve čtyřech výtiscích, jeden pro ŠOVS, štáb Spojených ozbrojených sil, druhý pro generální štáb, třetí pro generální štáb Sovětské armády, čtvrtý pro velení frontu. A tehdy byla zvláštnost, že tyto plány rozpracovávaly i podřízené stupně, tedy i armáda. A vím, že když jsem se seznamoval se svým odborným plánem, plánem průzkumu, tak tam byl ten plán ... když jsem hovořil s tehdejšími náčelníky zpravodajské správy, tak on mi říkal, kdo ho zpracoval, a to byli lidé, kteří v té době ještě sloužili, tak muselo být po tomto ještě něco jiného. Muselo být potom ještě něco jiného, nebo se možná vnášely takové ty úpravy do těch odborných plánů. Z jednoduchého důvodu, protože například v použití sil a prostředků průzkumu se vůbec neobjevoval 7. pluk speciálního určení, ale už 22. výsadková brigáda. Ten 7. pluk, to byl zrušený holešovský,³ kde byla v té době dávno škola ministerstva vnitra.

Takže muselo být mezitím ještě něco, od šedesátého čtvrtého do osmdesátého pátého.

KS: Nepochybně ty předpoklady byly změněny po příchodu Střední skupiny.

AS: Tam byla nějaká korektura, musela být. Základ byl stejný. Proto říkám – to pojetí použití, to muselo být předtím i potom v podstatě stejné, měnily se jen úkoly, složení vojska a termíny.

KS: A směr zůstává pořád stejný?

AS: V podstatě ano.

KS: Nikdy se neuvažuje ... v padesátých let se objevuje varianta toho přialpského směru, Brno – Vídeň a ...

³ 7. výsadkový průzkumný pluk v Holešově byl založen v roce 1961, v jeho velení se vystřídali pplk. Miroslav Šedina a pplk. Vladimír Košan. Jeho příslušníci měli za úkol v době války provádět v osmi až desetičlenných skupinách průzkumné a diverzní akce v pásmu 300 až 400 kilometrů od československých hranic. K hlavním úkolům jednotky patřilo ochromení systému velení a ztížení komunikačních podmínek protivníka, jeho hlavní poslání však spočívalo ve vyhledávání a likvidaci prostředků jaderného napadení. V druhé polovině roku 1969 byl pluk rozformován a jako 4. prapor přičleněn do nově vytvářeného 22. výsadkového pluku v Prostějově. V listopadu 1983 pak byla 22. výsadková brigáda obnovena.

AS: Ne. Za nás naopak. Když se plánovalo, tak se nevyklučovalo – ale to bylo v operačním plánování tak jako bokem – naopak narušení neutrality Rakouska druhou stranou.

Jinak v tom operačním plánu, o kterém já hovořím, kterého já jsem se zúčastnil v sedmdesátých letech v Československu, to končilo [ukazuje na mapě] na francouzských hranicích. Pro Československý front.

KS: A chápal jste to tak, že v tu dobu už ten front nebyl bojeschopný, nebo že bude nahrazen?

AS: Možná, že to bylo z politických důvodů. Takto – to už se předpokládala další frontová operace. Frontová operace jako taková byla plánována na hloubku státního území v jižní části Spolkové republiky. Kam dále už se neřešilo v tom operačním plánování. Ale to byl plán frontu.

KS: Mohl byste naznačit, jaká tempa postupu byla uvažována v těch osmdesátých letech?

AS: No, na to, co je tu plánováno, jako úloha frontu, pokud si vzpomínám, tak to trvalo dvojnásobnou dobu.

KS: Takže řekněme ...

AS: Třicet, čtyřicet [kilometrů denně] v tom pohraničním, potom při rozvíjení úspěchu pochopitelně padesát, šedesát. Ale zpočátku třicet, čtyřicet, do bližší úlohy armád, pokud si to pamatuji dobře. Já jsem přece jen pracoval na jiné oblasti ...

KS: Jistě.

AS: ... ale vím, že na cvičeních to bylo v podstatě stejné. Do bližší úlohy armád byla ta tempa třicet čtyřicet kilometrů. Víc jak těch padesát bylo až při rozvíjení, to už byla záležitost rozvíjení operace.

KS: V šedesátých letech, v roce 1961 kolem těch mobilizačních opatření před karibskou krizí a za druhé berlínské krize se objevuje otázka vltavské kaskády a jejího významu pro zabezpečení komunikací.

AS: To mě trochu zarazilo v tom pohledu, protože ... já jsem viděl speciální dokument, který zpracovali příslušníci ženijního vojska. ... Ta povodňová vlna. A pokud se uvažovalo o včasném vypuštění, tak myslím si, že to ani nevyplývalo z toho, že by nebyl dostatek pontonových mostních souprav. Kdyby došlo k té povodňové vlně, ani pontonové mostní soupravy by to nebyly schopny řešit. Dodnes si pamatuji ten pohled, kde byla Praha zalitá a severní Čechy, a myslím si, že to by byl ten hlavní důvod, že by se za prvé narušily ty komunikační tahy jednoznačně, ale na druhé straně, že by vlastně došlo k takovému ohrožení prostředí, které by vyvolalo vážné problémy. Myslím si, že to bylo spíš tím, než tou problematikou nedostatku pontonových mostních souprav. Když si vezmete tu povodňovou vlnu, tak pontonová mostní souprava taky nebyla schopná řešit její následky.

[...]

Operační plán se procvičoval při různých štábních cvičeních. Vyplývaly z toho prostě některé závěry, jestli je reálné tempo, jak z hlediska zásobování, jak z hlediska vytváření převahy sil a prostředků. Víím, že při jednom cvičení, když se cvičil průlom, průlom obrany, tak vlastně přišli týlaři, že to je nereálné, protože oni nejsou schopni do druhého dne navozit tolik munice pro dělostřelectvo, protože tam na tom úzkém pruhu – divize čtyři kilometry, dvě divize osm kilometrů – nebyli schopni dodávat, tam nebyly ani komunikace pro tolik vozidel, aby se tam dostala, neměli to kde naložit a složit ...

Vím, že se plánovalo ještě někdy v sedmdesátých letech na štábech nějaké cvičení a zjistili, že by se tam vojska mohla přesouvat, ale nejsou to schopni plánovači zplánovat. Tak výpočetní technika. A najednou byl úkol pro výzkumák a ti se z toho mohli zapotit, protože zplánovat zasazení druhosledové armády ...

KS: V šedesátých letech se poprvé objevuje tahle problematika automatizace a výpočetní techniky a jejího zavedení, tehdy jsou ty počátky velice sporné. Tehdy to prosazuje generál Vitanovský, který myslím měl určitou autoritu v těch operačních otázkách ...

AS: Ano.

KS: ... psal učebnice, dělal náčelníka operační správy. Myslíte, že byl někdo v osmdesátých, eventuelně sedmdesátých letech, kdo by byl pokládán za takovou autoritu, jak teoretickou, tak praktickou v těch otázkách operačního umění, v československé armádě?

AS: Já v šedesátých letech nevím, já jsem v té době byl jaksi ... příliš dole, tak vysoko jsem neviděl. A v sedmdesátých letech ... nevím ... měl by to být náčelník operační správy, ale jestli to byl v té době generál Nečas⁴ nebo generál Pavlič,⁵ jestli ten formát splňovali, to je těžko říci. Z mého pohledu ... vím, že ještě byl generál Blahník⁶ jako náčelník generálního štábu, ale to taky nebyl právě tvůrce doktrinálních pohledů.

KS: Generál Vincenc⁷ potom? Nechci vyzvídat tak osobně, ale ...

AS: ... Asi ne. Ale takto – myslím si, jinak řečeno, byl velmi schopný, ale neměl k tomu prostor, protože byly šraňky nastavené a v tom jste se musel pohybovat. Generál Vincenc byl schopný, ale asi neměl možnost využít svoje předpoklady, nebyl prostor možná. Nevím, on byl krátkou dobu na té operační správě. Podle mě, nechci nikomu křivdit, ale žádná výrazná osobnost, která ... Byli takové myslící lidé – třeba já jsem si velmi považoval generála Mikulce.

KS: Toho já vůbec neznám.

AS: To byl náčelník týlu Západního vojenského okruhu, potom dělal myslím vojenské školství. Ale to byl můj dojem, protože vím, že když byla cvičení a před cvičením byla rozehra, on dokázal tu týlovou problematiku prostě přiblížit, vyargumentovat, proč to musí být tak. Pokud není zabezpečená logistika, tak šipky ... už nemají žádný efekt.

KS: Už jsem slyšel mnohokrát tu větu, že „šipky dokáže kreslit každý blbec“.

AS: Někdy tu šipku nakreslit je velmi složité, protože z té šipky se odvíjí všechno podstatné.

KS: To jsem měl na mysli.

AS: Tu šipku nakreslit není problém, ale nakreslit ji zodpovědně je velmi složité.

Já jsem kreslil jenom modré šipky, že. Bylo jedno operační cvičení, kde se přešlo na jaderné zbraně. Ráno měl přiletět Kulikov. Tehdy jsem byl ještě na armádě. Říkám: „Co budeme dělat? Tady máme samé jaderné údery, tady jsou jaderné údery. Já mám jít doložit ze zámyslu? Zámysl musí být jednoznačný. Tady se přešlo na jaderné zbraně – co bude snaha naše?“ Než jsem tu šipku nakreslil, tak jsem seděl na tím dvě hodiny snad. Ještě jako mladý podplukovník. Musí za tím být nějaký záměr. Vždycky jsem tvrdil, že až půjdu do důchodu, napíšu učebnici „Teorie dokladu“, jako psychologickou příručku. Protože jsem to na cvičení zažíval a vždycky musel člověk vytvořit – prostě nevěděl co a jak *načálstvo* bude vybírat. To si tak nějak považuji, že jsem myslím žádný doklad neprošvihnul. Vždycky to bylo brané, vyargumentované a byl jsem s to diskutovat o problémech, dokázal jsem na dotazy nadřizených odpovědět. Říkal jsem, že v tom je určitá psychologie. Vžít se do situace, co toho nadřizeného zajímá.

A to jsem jednou tak vykládal mezi kolegy. Říkal mi jeden: „Pěkná šipka i do prdele může vést.“ Říkal jsem: „Pozor, to je ten největší omyl, co může být.“ Ale pokud jí neobhájím, tak to nemá účel. Za tím je prostě určitá analýza, abych to byl schopen obhájit. Takto je to správné, jsou to komunikační centra, má to nějakou logiku a tak dále. To pozná jen operátor. A já jsem byl zpravodajec – myslím si, že jsem nebyl špatný zpravodajec – vždycky jsem říkal, zpravodajec – to je operátor par excellence.

⁴ Generálporučík Jiří Nečas zastával funkci náčelníka operační správy v letech 1972 – 1980.

⁵ Generálporučík Vasil Pavlič zastával funkci náčelníka operační správy v letech 1980 – 1985.

⁶ Miloslav Blahník pracoval od druhé poloviny padesátých let na operační správě Generálního štábu. V letech 1962 – 1968 působil u 4. tankové divize v Havlíčkově Brodě, nejprve jako náčelník operačního oddělení a později jako náčelník štábu divize. Po absolvování akademie generálního štábu v Moskvě převzal v roce 1970 funkci náčelníka štábu 1. armády. Od roku 1971 zastával v hodnosti generálporučíka funkci velitele 1. armády. V roce 1975 převzal funkci zástupce náčelníka Generálního štábu. V letech 1979 – 1987 působil v hodnosti generálplukovníka jako náčelník generálního štábu, poté zastával funkci zástupce náčelníka štábu Spojených ozbrojených sil v Moskvě. V roce 1990 odešel do zálohy.

⁷ Generálporučík Josef Vincenc zastával funkci náčelníka operační správy v letech 1985 – 1990.

KS: Generál Vitanovský byl slavný tím, že byl levák, a že údajně když zakresloval, tak jednou rukou červené a druhou modré.

AS: Měl jsem jednoho kolegu, který pravou kreslil a levou gumoval.

KS: Generál Vacek v těch pamětech píše, že ten operační plán v roce 1990 předložil Havlovi a ten ho parafoval, už jste se o tom zmiňoval.⁸ Takže Havel vlastně v tu chvíli parafoval ten plán, který počítal s těmi oběma variantami, jak s tou obrannou, tak s tou útočnou ?

AS: Ano. To se nazývalo souhrně „Plán použití armády“, ale každá operace byla zplánovaná samostatně, útočná operace a plán obrany. První se dělal plán obranné operace, protože to bylo tehdy rozhodující. Útočná operace se brala jako vynucená, situací.

KS: Ono to asi z povahy jaderné války vyplývá, že neexistuje ...

AS: Ne, to už bylo období, kdy jaderná válka byla až zásadně ... jak jsem říkal. To už bylo zásadně všechno bezjaderné, v osmdesátých letech.

KS: Vy jste potom byl náčelníkem generálního štábu – můžete říct, kdy tenhle plán vlastně přestal platit a čím byl vlastně nahrazen?

AS: Tehdy v devadesátém roce se nic v oblasti operačního plánování nedělalo kromě jedné skutečnosti, kdy vytáhli Mečiar i Ruml otázku přílivu uprchlíků z východu a začali jsme pracovat na takové problematice. Zpracovával se jakýsi plán na tuto činnost, ve smyslu zabránění nekontrolovaného příchodu a určitého regulování poskytování humanitární pomoci v takové situaci. Víím, že když jsem o tom informoval Dobrovského, tak byl z toho překvapený, že se takové věci v armádě dějí. I když osobně jsem tomu nepřikládal nějaký skutečný význam, to byla politická věc. Pokud si na to ještě vzpomínáte, příliv uprchlíků. Ruml s Mečiarom s tím začali nějak tak, to si pamatuji dobře.

Takže s operačním plánem se nic nedělalo a vzhledem k situaci, která se vyvíjela ... v politické oblasti, to znamená perspektiva Varšavské smlouvy.

Když začala všechna jednání, my jsme na přelomu roku 1991 – jedna vzpomínka k tomu, to bylo ještě na podzim, to bylo za Dobrovského – jsme informovali Mojsejeva, že operační plán ztratil svůj význam, vzhledem k tomu československá armáda si připravuje svůj operační plán a končíme. Dostali jsme odpověď, že nemají proti tomu námitky, generální štáb, ale že to považují za předčasné. Tím to skončilo, bez nějakého tlaku, odporu. Řeknete otázku, proč se to psalo Mojsejevovi. Jsem přesvědčený, že když jsem to posílal Mojsejevovi jako náčelníkovi generálního štábu, protože ŠOVS ... tam tehdy byla situace málo přehledná.

Když jsem byl s náčelníkem štábu – jméno mi vypadlo, píšete ho tady také – tak byli na Hradě, byli u Křižana a potom jednali ještě někde. Sověti byli úplně nadšení, když slyšeli o tom, že je třeba tu Varšavskou smlouvu transformovat z vojenskopolitického na politickovojenské. „Ale my se snažíme!“ To podstatné nepochopili. V čem je ta problematika, co ta Varšavská smlouva nemá ...

Pochopitelně to byl i obrat trochu z jiné strany. Takže když bylo jasné, že Varšavská smlouva je otázka času, když začala probíhat jednání, tak jsme považovali ten plán za zbytečný. Bylo třeba ho orientovat jiným směrem.

KS: A ten potom vycházel z koncepce ...?

AS: No, to je právě to, co jsem říkal na začátku. My jsme ho vypověděli a teď byla situace, co dál. Bylo jasné, že operační plán není to, co je hlavní. Hlavní je pohled do budoucnosti. A nejenom, co se týče operačního plánu, ale v podstatě jakési ujasněné koncepce.

To období trvalo krátce. Někdy v říjnu 1990 byla Rada obrany státu, která schvalovala koncepci výstavby armády, první etapu transformace. My jsme ji měli zplánovanou v podstatě na tři roky a závěr byl rok. Ta Rada obrany státu byla asi tři týdny po nástupu Dobrovského jako ministra. On se s tím materiálem ztotožnil – konzultoval ho se mnou, po večerech jsme

⁸ Součástí seznamu zaslaného před rozhovorem byla také otázka: „Armádní generál Miroslav Vacek ve svých pamětech (*Proč bych měl mlčet*, NADAS, Praha 1991, str. 49-50) uvádí, že operační plán pro případ války podepsal v roce 1990 ještě i prezident Václav Havel, který k němu údajně doplnil poznámku, že platí pouze „pro případ, že NATO napadne VS“. Kdy byl tento operační plán opuštěn?“

seděli – on se s tím ztotožnil, a když se do mě pustil pan Křižan na Radě obrany státu, že je to málo progresivní, že čekal víc, tak ministr Dobrovský hájil moje stanovisko. Já si vzpomínám, že jsem tehdy argumentoval prezidentovi asi tím, že není problém zmobilizovat útvar nebo armádu, ale co pak s tím. Chtěl jsem tím říci toto – že není problém stavět nějaký plán, ale je třeba vědět o jeho dopadu.

Ta první etapa vycházelo vlastně z toho, že to bylo vlastně pod určitým tlakem, vojenskopolitickým. A já jsem prosazoval myšlenku, že bude druhá etapa, která se připraví do roka, a to bude už ta výsledná, do budoucnosti. Určitá představa tu byla. V pozemním vojsku nebylo už vlastně třeba nic dělat, kromě skladů. A mrzí mě, že jsem nebyl schopen u velitele letectva prosadit svoji vizi o letectvu. Měl jsem podstatně jiné představy, až teď se začínají naplňovat.

KS: Takže se objevil návrat zpátky k teritoriální obraně?

AS: To jsem nedokončil – my jsme udělali jakési zkušební velitelskoštábní cvičení, já s náčelníkem správy na štábu a potom s velitelstvím vojenského okruhu v Táboře. Ujasňovali jsme si, hledali jsme řešení. Vyplývají určité závěry: Ohrožení není ze žádného směru, armádu musí být univerzální, dislokace, která byla, je platná, organizační struktura může být jakákoli, divize, brigáda – to vůbec není to podstatné. To byla právě jedna z těch kritik tehdy na Radě obrany státu, že nepřecházíme na brigádní systém. To se musí vidět v určitých souvislostech, chybí nám pohled dopředu o úloze armády. Byly závěry asi tak: pohyblivost, manévr, schopnosti. Protože byla dvě ohrožení: Na východě, kdyby vznikla nebezpečná situace – a byla ještě Západní skupina umístěná v Německu. Čili podstata operačního plánu byla v tom být schopni rozvinout určité operační seskupení, ze kterého bylo možno přejít k plnění úlohy, ke které by mohlo dojít. Už to nemělo podobu nějak jednoznačně direktivní, že to bude takto. To bylo prostě rozpracování určitých variant použití armády, pochopitelně, že to bylo s obecnými možnostmi. My jsme museli reagovat na určitou politickou objednávku, protože byl už rok 1992, po rozpadu Varšavské smlouvy. To bylo v lednu devadesátého druhého roku. Odejít jsem měl někdy v listopadu. Schvaloval se tento plán vrchním velitelem – prezidentem republiky myslím tak někdy v lednu 1990, čili bylo tam zpoždění. Chtěli jsme i ukázat, že armáda určitým způsobem pracuje na těchto věcech, je tu určitá záruka, schvalování plánu se zúčastnili oba předsedové národních vlád. Čarnogurský, to vyplývalo tehdy z té situace, jak se v tom operačním plánu projevila.

[...]

KS: Ještě zpátky ke studené válce. V těch šedesátých letech se v interních hodnoceních ...

AS: Ta slabá a silná místa.⁹ To mě dost překvapilo, protože já vím, že hodnocení protivníka zpravodajskými orgány se týkalo obou dvou, jak slabých, tak silných míst. Takže je otázka ... z pohledu komplexního, nevím, já jsem se s tím nesetkal. A pokud se hodnotila jen slabá místa, tak možná jen proto, že byla jednoznačná představa o převaze. Asi ta silná místa nebyla nebo se nepředpokládalo ... nevím. Nemůžu se k tomu vyjádřit. Když jsem se připravoval, když jsem začínal studovat, tak se argumentovalo: „slabá a silná místa v závěrech hodnocení protivníka“.

KS: Na začátku osmdesátých let se objevuje koncepce RJANu.

AS: Já jsem takový termín nikdy neslyšel, ani jsem se s tím nesetkal. I když pochopitelně ten problém neočekávaného napadení – toho jsem se dotkl i předtím ... ale v podstatě v nějakém konceptuálním materiálu se mi to do rukou nedostalo. Jaderný útok, jak jsme si říkali v té předcházející části, ne že by se považoval velením za pravděpodobný, ale nevylučoval se. V podstatě už v té podobě, jak to bylo v sedmdesátých letech. Na větších cvičeních se řešila problematika možnosti ... problematika možnosti. Jeden Neutron začal – to bylo někdy

⁹ Součástí seznamu zaslání před rozhovorem byla také otázka: „Na začátku šedesátých let byly v některých interních hodnoceních zdůrazňovány především slabiny NATO, na konci sedmdesátých let a v letech osmdesátých naopak jeho silné stránky - byly důvodem spíše politické než vojenské příčiny?“

koncem osmdesátých let – jadernou válkou, jaderným napadením. Bylo zdůrazňováno, že zkušebně, že se to nedá vyloučit

KS: Strategickým jaderným napadením?

AS: Ne, to byla jen frontová cvičení.

Myslím si, že hodně této skutečnosti, že se to nevyklučovalo, vyplývalo i z našich poznatků nebo z poznatků zpravodajských orgánů o cvičeních WINTEX. To jsou strategická cvičení NATO. To bylo velitelskoštábní cvičení na válčišti a tam se také podle vyhodnocení přecházelo na použití jaderných zbraní až po několika dnech. Tak se obě dvě strany ovlivňovaly v pohledu na možnosti, že při zahájení globálním jaderným útokem ... by už nebylo co řešit. Asi.

KS: Vy jste působil na zpravodajské správě. Objevuje se informace o tom, že údajně Sověti měli vyvíjet ten koncept rozpracování RJANu a stanovení symptomů, které mají být sledovány k přípravě, protože to by byl rozsáhlý komplex opatření. Že to snad měli vyvíjet na základě nějaké československé informace ... na základě informace získané z Bílého domu, od člověka, který měl přístup k SIOPu.

AS: Víím – ale to bylo ještě před mým příchodem, je to už informace jen ústní povahy – že se dělala jedna vědecká úloha tehdy na zpravodajské správě a to bylo rozpracování možných příznaků zahájení války. A teď to, co říkám, že se to skládalo, vytipovávalo se, odposlechové stanice zpravodajské správy. Byli jsme v tom i trošku vpředu, protože zpravodajská správa měla vlastní počítačové centrum. A víím, že to skončilo už před mým příchodem. Ale dělalo se to jako vědecká úloha na základě požadavku generálního štábu Sovětské armády. Ale jestli tam byl v počátku tento moment někde, to nevím.

KS: Zřejmě se to týká období po roce 1980.

AS: Víím, že víc už se k tomu nevracelo. Ani nevím, jestli sledovali moji zástupcové informační činnost ... že je škoda, že se to tak nějak neoficiálně ... že se vlastně nic z toho nevrátilo. Jestli se to využilo, nevyužilo ...

KS: Na vnitru, na „civilní“ rozvědce, na I. správě sledování těch symptomů běží – alespoň to tedy prochází v výročních zprávách a úkolech – až do roku 1988. Vojenská rozvědka s tím tedy skončila dřív?

AS: ... My jsme to téměř nedělali. Zpravodajská správa dělala souhrnnou zpravodajskou informaci, která měla dvě části – hodnocení vojenskopolitické situace a opatření ve výstavbě vojsk, armád NATO. A potom druhou část technickou, která byla o organizačních strukturách a takové záležitosti blízké povahy. Ale že bychom to pojímali jako jednotlivé ... v tomto případě ne.

I když já nevím, ta I. správa ... Já jsem byl krátký čas náčelníkem, dva roky jsem byl zástupcem. Jako zástupce jsem měl na starosti operačnětaktický průzkum. Ale nikdy jsem se s takovým pohledem nesetkal. Když jsem nastoupil jako náčelník správy, tak jsem měl zájem vyjasnit vztahy s tou I. správou a byl jsem u náčelníka I. správy. Dotazoval jsem se ho, jaké je jejich hlavní zaměření, a trošku mě překvapil, protože řekl něco v tom smyslu, že „zabránit neočekávanému napadení“. To byl osmdesátý osmý rok a o neočekávaném napadení se přece ... nedalo mluvit.

Pochopitelně, že jsem od nich dostávali poznatky vojenské povahy, ale velmi nekvalifikované nebo s nízkou úrovní využití.

KS: Nedávno jsem narazil na informaci, že jste měli velice dobrý přehled o tom, kde byly depoty americké jaderné munice na území Západního Německa. Mohl byste to komentovat?

AS: Takto – jestli to byly skutečné, to já nevím. My jsme měli tu organizační strukturu, zpravodajská správa tyto materiály pravidelně dávala i do nižších stupňů. Obdobně jako u nás byly technické brigády a tyto jednotky zásobování – tak když tam bylo jasné, kde jsou detašované, tak bylo jasné, že tam by měla být jaderná munice. My jsme si byli vědomi toho, že prostě to tam nemůže být. Protože z hlediska toho systému zásobování ... Tak jak si to drželi Sověti, tak to drželi Američané. Ta jaderná munice mohla být jedině u jejich prostředků, to znamená letadel-nosičů nebo pro taktické skupiny. Ty jiné národnostní

jednotky, tam nemohla asi být. Takže to byla jedna věc, že byly podrobné údaje o organizaci, a za druhé, v sedmdesátých, šedesátých letech se to zintenzívňuje, ten průzkum, podle mých zjištění z hlediska válčiště.

KS: A co depoty na území Československa? Vím ze šedesátých letech, že v prosinci 1965 uzavřeli ministři ...

AS: To mě právě překvapilo, že Grečko a Lomský¹⁰ ... A to je skutečně zadokumentované?

KS: Dokonce Dobrovský tehdy na jednu interpelaci v parlamentu odpovídal a mluvil o těchto smlouvě.

AS: To ani nevím, protože já jsem tento materiál neviděl. Toto byla ta místa, která se prověřovala při odchodu sovětských vojsk. A z československé armády se domnívám, že tam byl jediný člověk – generál Vincenc, jako náčelník operační správy. Z těch kdo byli za mojí éry. Kdo byl před ním, to nevím. Dokonce si myslím, že ani generál Vacek tam nebyl, v těchto prostorech. Vím, že ty zprávy, které byly z hlediska zjišťování radiačního a chemického průzkumu, že hodnotily, že úroveň radiace nepřevyšovala normální hranici.

KS: A opravdu to znamená, že tam ty hlavice nemohly být? Přece jenom – ta hlavice není až tak intenzivní záříč.

AS: [naznačuje, že neví]

KS: Vždycky je nějaký oficiální postoj, který říká, jak se na veřejnosti a do zahraničí prezentuje ta otázka. Takže dá se nějak říct, jaké bylo oficiální stanovisko z hlediska toho, jestli tady jsou ty jaderné hlavice nebo nejsou?

AS: Pokud se pamatuji, předtím ten závěr byl, že to není.

KS: Když vezmu ty pokroky v oblasti operačně-taktických raket, všechny ty Točky a Oky – přece jenom ty rakety, které stály obrovské množství peněz, by asi vyžadovaly odpálení potom v případě konfliktu s jadernou hlavicí. Tam asi vůbec nepřicházelo do úvahy jejich použití s konvenční náloží.

AS: ... Armády se budují z dvou důvodů, buď aby bojovaly, nebo aby zastrašovaly. Ne každému důstojníkovi se dostane té cti padnout.

To je velmi složitý pohled. Jestli to mělo plnit úlohu zastrašování ... Ostatně i americký doktrinární koncept teorie zastrašování – i když u nás překládaný „teorie odstrašování“, nevím proč, dodnes jsem na to nepřišel ... Dvojí rozhodnutí Rady NATO vlastně směřuje k tomuto.

Nemůžu říci. Vyloučit se to nedá, tak to bylo použité. Ale vždy se tvrdilo a tak to bylo v oficiálním vyhlášení obranné vojenské doktríny, že jaderný úder nebude vedený jako první ... že nezačne, ale že je to záležitost vynucená. Asi to bylo politické rozhodnutí.

KS: Mohl byste charakterizovat alespoň ty hlavní sovětské velitele, které jste nějak znal? Zmiňoval jste Kulikova.

AS: Kulikova, protože on chodil jako hlavní velitel na všechny spojenecká cvičení. Já jsem hlavně na těch dvou stupních, armáda a okruh, měl hromadu zpravodajských dokladů, takže z toho znám Kulikova. Jako hlavní velitel byl ode mě příliš daleko, ale považoval jsem ho za odborně na vysoké úrovni. To bylo z hlediska dotazů, které míval – ne na mě, ale na jednotlivé funkcionáře. Ne že by je nějak přezkušoval, ale chtěl si ujasnit, jak ta problematika ... Pochopitelně z toho pohledu, on taky dělal náčelníka generálního štábu, musel mít dostatek informací. I kdyby nebyl mimořádně erudovaný – alespoň se domnívám, že byl – tak ta zkušenost ...

KS: Vy jste ho poznal v té době, kdy jste byl na 15. divizi?

AS: Ne, tam ne. Můj první doklad ... Takto, to byla taková situace – já jsem byl náčelník štábu 15. divize, ale já jsem tam přišel z funkce ze zpravodajské oblasti. Teď nevím, kdo je tvůrcem

¹⁰ Součástí seznamu zasláného před rozhovorem byla také otázka: „Byl jste informován o akci „Javor“/“Javory“? Byl jste informován o dohodě ministra Lomského s maršálem Grečkem z konce roku 1965, projednané předtím na cvičení v polské Legnici, o vybudování skladů sovětské jaderné munice na československém území (v lokalitách Bílina, Bělá pod Bezdězem, Míšov-Borovno)?“

té webové stránky – už nevím, jak se jmenuje ten portál – to je soukromé, přehled náčelníků generálních štábů.

KS: To je vojenství.kvalitně.cz, na tom pracuje pan podplukovník Pavel Minařík z vojenského archívu.

AS: Právě dcera mi říkala: „Tati, jsi tam“ a tam jsem se dočetl, že „z funkce náčelníka štábu 15. divize přešel do zpravodajské oblasti“. Prostě po akademii nevěděli, co se mnou, tak mě dali, protože asi předpokládali, že budu velet divizi. A já jsem nebyl proti, ale nicméně jsem říkal: „Ještě nemám dostatek zkušeností.“ A objevil jsem se na armádě jako náčelník zpravodajského oddělení. Takže jako náčelník zpravodajského oddělení jsem měl první doklad, na takové úrovni. To bylo někdy ... ještě v té situaci jako náčelník zpravodajské správy okruhu. Ogarkova jsem viděl v životě jednou, to bylo nějaké spojenecké cvičení, Granit 86. A v rámci toho cvičení přiletěl organizovat součinnost na operační skupinu ... nebo celé velení Západního okruhu, tehdy byla na cvičení jen taková operační skupina, a on přišel organizovat součinnost, v rámci válčiště. Protože to byla cvičení letectva a PVO. To byla typová cvičení. Působil na mě prostě vysoce erudovaně. Byl schopný vidět detaily i z té funkce velitele válčiště. Ale myslím ne tak, jestli měl voják zavázané tkaničky, ale ... Součinnost je jedna z nejdůležitějších oblastí plánování operace. Tam se prokáže prostě určitá schopnost modelovat situaci a přijímat závěry, předpokládané, které se musí rozpracovat. Málokterý velitel to uměl.

Jazov. Toho jsem viděl asi třikrát. Jednou ještě jako velitele [Střední] skupiny vojsk, když tu byl, bylo spojenecké cvičení Družba, já jsem tam byl rozhodčím. Taková cvičení se dělala, aby se uspělo, takže jsem tomu dotyčnému, to byl zpravodajský náčelník na 20. divizi, napsal doklad a naučil ho v ruštině, on potom měl s tím problémy, ale Jazov byl spokojený.

Potom když jsme byli na tom generálním štábu v Sovětském svazu jako delegace, tak nás přijal právě Jazov. Mě jako zástupce náčelníka generálního štábu. Tak jsme setrvali v srdečném rozhovoru, informovali se o situaci. Potom naposledy, to byla večere na vojenské radě Varšavské smlouvy v devadesátém roce, v létě. Vystupoval tam s takovými všeobecnými plamennými výzvami a já jsem si dokonce dovolil ve svém přípitku říci, jestli už se nevidíme naposled. Ale nijak to nekomentoval.

Pochopitelně to byl člověk, který přišel z vojsk a na ministerstvu dělal předtím myslím náčelníka správy vojenského školství a personální styky, něco takového. Nebyl asi politik, což se ukázalo i potom později.

Mojsejev, to byl mladý generál, schopný, kterého tahal Jazov za sebou. Myslím si, že když byl Jazov velitelem nějakého toho Dálněvostočného okruhu, tak mu dělal náčelníka štábu. Když se Jazov stal ministrem, tak postupně povýšil. Mladý schopný generál. Minimálně dvakrát jsem s ním mluvil, když byl na dovolené v Československu. Tak nějak jsem ho vítal z rozhodnutí náčelníka generálního štábu. Myslím, že byl velmi schopný.

Vorobjov. No tak to byl poslední velitel [Střední skupiny vojsk]. Překvapilo mě, že vedle těch ostatních generálů byl skutečně Vorobjev ... takový „vrabčák“.

KS: V jakém smyslu?

AS: Fyzicky, takový nevýrazný, nazrzlé vlasy. Ti sovětští generálové byli vždycky tak [hovoří důrazným hlasem] *Nikagda!* On byl takový nevýrazný typ, shodou okolností prostě asi i do té situace zapadnul.

Ostatní neznám. Achromejev – samozřejmě vím, kdo to byl, Jakubovský, vím, kdo to byl. Chybí tu jeden ... ale nemůžu si teď vzpomenout na posledního náčelníka štábu Spojených ozbrojených sil ... Sokolov? To byla ... teď si nemůžu vybavit, teď jsem si to uvědomil, jak jsem v tom listoval.

To byla velmi zvláštní situace. Někdy na začátku roku 1990 přišel na návštěvu a informoval se o těch změnách, které tady probíhají. A na závěr řekl, že „vážně ohrožujeme bojeschopnost“, „odkrýváme levý bok uskupení Varšavské smlouvy“. Já jsem snažil se mu vysvětlit, v čem je podstata, on nechápal. A byl přítomen představitel hlavního štábu u ministra národní obrany a

ten ho musel orientovat na to, aby mě víc vnímal. To bylo ještě na jaře devadesátého roku, oni nechápali situaci a za to všechno prostě dávali vinu nám.

KS: Právě to období přechodu je velmi zajímavé.

AS: Jazov mě obviňoval, úplně byl rozhorlený, to se projevilo i na tom zasedání Varšavské smlouvy v devadesátém roce, to bylo 35. výročí. Byla konference v Moskvě, to byla součást jednání. Když jsme tam oznamovali, že předpokládáme nějaké změny a tak dále z hlediska všeho, Ljušev říkal, jestli to zvažujeme, ty okolnosti, protože před námi armáda ... V té odborné části se připravoval plán na příštích pět let. V devadesátém roce. My jsme zaujali stanovisko, že nemůžeme to garantovat a že navrhujeme, protože to bylo plánováno na rok 1991, aby se to odsunulo až na jiné roky. A v obdobné situaci byli Němci, tehdy si pamatuji, že tam byl náčelník jejich hlavního štábu, tam bylo plánované cvičení Štít v devadesátém druhém roku a on to nemůže garantovat, protože ten vývoj je ... Jeli ve starých kolejích. Myslím si, že vůbec nepochopili podstatu těch vývojových změn a je do určité míry zaskočilo, že ta Varšavská smlouva končí. Vždyť tam byl ještě před Budapeští ten problém: trvali na tom, aby to byly tajné dokumenty. A Dobrovský se samozřejmě hrozně divil tomu, „proč?“ Tak jsem mu vysvětlil, že asi pokračují v takovém tom klasickém chápání, „tajný dokument“.

KS: Našel jste na straně Sovětů někoho, o kom byste měl pocit, že věděl, o co se jedná?

AS: Hlavní představitel ministra obrany, generálplukovník – už si nevzpomínám, jestli to byl Ponomarjev nebo kdo – to operativně řešil. My jsme měli takové pracoviště na ministerstvu Na Valech, tak mě dokonce informoval, že už nebude chodit v uniformách sovětských, že jenom v civilu a s červenou páskou. Oni asi ... nechci říkat, že nevěděli, museli vědět, ale nechtěli si to asi připustit. Dokonce jednu dobu nebyl obsazený představitel v hlavním štábu náčelníka generálního štábu, několik měsíců. Potom tam dali člověka z Východního vojenského okruhu, tím pádem ten představitel nebyl a už to neřešil.

KS: Chystám se udělat rozhovor s generálem Mojmírem Zachariášem, který myslím byl v té době jako stálý představitel československý ve Spojeném velení. Říkám to správně?

AS: No. On tam byl ale určený někdy v březnu devadesátého roku a potom ho ministr Dobrovský odvolal. Byl tam prostě krátkou dobu. Dobrovský tam nechal generála Gondeka,¹¹ který byl na technické oblasti, ten už byl jaksi „likvidátor“ československého zastoupení.

KS: Možná, že k tomu přispělo to, že to bylo do značné míry formální už předtím, že vlastně to Spojené velení bylo prodlouženou rukou sovětského generálního štábu.

AS: No, samozřejmě, ale ... Já nemůžu posoudit, jak to bylo nebo nebylo, ale v podstatě to byli jacísi směroví důstojníci z jednotlivých armád, protože tam byla organizační struktura jako na generálním štábu, zpravodajská správa tam měla dva lidi. A ti tam nějak rotovali. A za každý druh vojska, to byli směroví důstojníci.

KS: Tam asi jak ty mírové, tak ty válečné kompetence Spojeného velení byly takové nejasné, byly-li vůbec nějaké.

AS: Já ani nevím, jestli existoval nějaký štáb pro válečné období, protože ... to nebyl schopný aparát, neměl ani prostředky velení.

Tam právě narážíte na to západní válčiště – já jsem nad tím dlouho přemýšlel. Já jsem se domníval – i tehdy – že to je způsob jak odstranit Ogarkova, spíš než funkční orgán.

KS: To je zřejmě, potom, co spadlo to letadlo. Takže myslíte, že prostě jenom dělal inspekce a jezdil na cvičení?

AS: V podstatě tak. To nebylo na úrovni Střední skupina, jako velitelství NATO v Monsu nebo něco takového. I když pochopitelně existovalo západní válčiště, takže to mělo logiku, ale ...

KS: Takže nemyslíte, že v případě, že by začala válka, by dostal ... ?

¹¹ Michal Gondek zastával v letech 1983 – 1985 (od roku 1984 v hodnosti generálmajora) funkci náčelníka Tankové a automobilní služby Hlavní správy výzbrojního a technického zabezpečení MNO, v letech 1985 – 1990 byl náčelníkem štábu HS VTZ MNO. Zástupcem náčelníka Technického výboru byl od 24. března 1990.

AS: Jistě, to by dostal, ale já si myslím, že v té době to už nebylo. Protože než se rozhodne o něčem v takové oblasti, tak musí tomu předcházet nějaké období.

V té oblasti populárního vidění mě se líbí takové ty Forsythovy knihy, teď ... jak se to jmenovalo ... Třetí protokol?

KS: Čtvrtý protokol.

AS: Čtvrtý protokol. Tam to pěkně přibližuje, i když je to pochopitelně o něčem jiném. Ale přibližuje to.

To jsem měl právě jeden problém s ministrem Dobrovským. Právě s tím Irákem, v devadesátém prvním roce. Chtěl, aby byla armáda uvedena do pohotovosti. Tak jsem říkal: „Proboha, to nedělejte, pane ministře, vždyť se nic neděje. Vždyť tady se jedná o to, aby velitelé byli na místech, spojovací prostředky, ani nejsme schopni ...“ Tehdy začal působit zákon o civilní službě a armáda byla ve velmi špatném stavu. Potom na Radě obrany státu byla ponechána kompetence na národních vládách a česká vláda se zbláznila a objednala si ostrahu tolika objektů, že armáda byla na pokraji sil.

KS: Můžete říct, nakolik jste měl povědomost o těch ostatních směrech, jestli jste měl nějakou povědomost třeba o operačním plánování, třeba o tempo postupu, které se stanoví, na tom hlavním směr postupu? A jestli vás třeba Sověti informovali o tom, co plánují za opatření já nevím na Dálném východě?

AS: Z hlediska práce vůbec nic. A představy o strategické operaci jsem získal jedině v té době studia.

KS: No Vorošilovce.

AS: Na Vorošilovce. Tam byl velmi kvalitní učební program.

KS: Zmiňoval jsem tady otázku Statutu válečného velení, který byl přijímán v letech 1979, 1980. Nesetkal jste se s tím?

AS: Myslíte jako Varšavské smlouvy?

KS: Ano.

AS: Možná, že existovala nějaká – já se vám přiznám, že to nebylo v mém zájmu v devadesátém roce, v devadesátém prvním, tehdy byly priority úplně jiné.

KS: Jistě.

AS: Možná že to je na škodu ... ale to nebylo tehdy důležité. Bylo mnoho jiných záležitostí. I když dneska se to zdá divné.

KS: Je to pochopitelné, byla jiná doba.

KS: V únoru 1987 bylo v severozápadních Čechách to první divizní taktické cvičení za účasti zahraničních pozorovatelů. Podle toho Stockholmu.

AS: Já jsem se tam účastnil, vím o tom. To bylo ukázkové cvičení, dokonce tehdy kontroloval připravenost nebo byl přítomný osobně Kulikov, na Doupově. Obranná doktrína. A ukazovali jsme ... a ukazovali jsme se. Navíc všechny ty záležitosti měl na starost tehdejší zástupce náčelníka generálního štábu, to si pamatuji, pan generál Míka, dnes už po smrti. A bralo se to spíš jako takové pojetí hostitelské, ukázat se. Před Karlovými Vary byl jeden stan občerstvovací ... Bralo se to spíš tak společensky.

Ani se nedivím, protože já jsem byl v osmdesátém sedmém na prvním pozorování na cvičení Severní skupiny, Severní skupiny armád NATO. Seděli jsme potom na závěr při obědě, který ... mě trochu překvapil svou skromností, s náčelníkem štábu Severní skupiny. A nebýt toho on má takovou uniformu a já mám takovou uniformu, tak jsme byli jen vojáci, doslova. Nebyla tam žádná taková ideologická ... Řešili jsme v rozhovoru otázky – prostě ta vojska, to plánování, ty problémy ...

KS: V době, kdy jste byl náčelníkem štábu 15. divize, znal jste ty svoje protějšky – alespoň podle jmen – co jsou na druhé straně?

AS: To se všeobecně znalo. To byla součást zpravodajské informace, té souhrnné, roční, která se dostávala do divizí vto, do stupně divize jednoznačně. A problematika – takzvaný předmět „průzkum cizí armády“ – patřila mezi hlavní předměty, které ovlivňovaly hodnocení divize při

prověrkách. Jednou jsem se dostal do jednoho vážného konfliktu, na jednom štábu, prostě mě rozčílili ... ani nevěděli, kdo je ... Když jsem já přezkušoval jako náčelník zpravodajského oddělení, tak spíš formou rozhovoru, za pět neznali nikdo. Pětka jako „výtečně“. Tak abychom jim to nepokazili, tak spíš byla tendence ... Spíš abychom jim nekazili hodnocení. Mě se jednalo o ty koncepční otázky – spíš představa, co to je NATO, než ty počty. To bylo ... důležité pro bojové velitele, ale ne pro štáby, takové ty pomocné složky. Jeden náčelník politického oddělení ... no, vznikaly komické situace.

KS: Jaké vy jste měl osobní zkušenosti s těmi ZVP¹²? Byli oni vlastně na zpravodajské správě?

AS: My jsme měli trochu zvláštní statut. My jsme měli na zpravodajské správě politické oddělení a jeho náčelník byl zástupce náčelníka správy. To oddělení řídilo činnost stranické organizace a to, co s tím souviselo u přímo podřízených útvarů zpravodajské správy a na zpravodajské správě. K nám nepřešli, on byl v podřízenosti náčelníka Hlavní politické správy.

Jinak ti ZVP, se kterými jsem se setkal v útvech, to záleželo na člověku, byli vynikající a byli méně vynikající.

KS: Na zpravodajské správě – to zpravodajství, to je vysoce odborná činnost ...

AS: Ano.

KS: ... přece jenom, asi u těch politruků to naplnění nároků na odbornost nebylo úplně dokonalé. Tam to fungovalo tak, že někdo z těch lidí, kteří byli kádroví zpravodajci ...?

AS: Shodou okolností, to je širší problém doplňování vyšších stavů. Takže tam přicházeli vždycky většinou pracovníci přímo podřízení politickému aparátu, jednoznačně. A ne jako klasičtí zpravodajci, pracovníci politického aparátu. Víím, že když jsem řešil určitou perspektivu, mluvil jsem s náčelníkem politického oddělení, který byl podstatně starší než já, aby si připravil náhradu. Tehdy navrhoval jednoho bývalého ZVP, který měl povýšit v zahraničí, kdyby byl schopný. Ale oni nezasahovali do problematiky, oni se spíš věnovali té stranickopolitické práci. Aby byla splněna ta kritéria na zpravodajské správě. Při politickém oddělení byla dokonce samostatná kontrolní a revizní komise pro zpravodajskou správu a podřízené útvary.

KS: Mohl byste nějak přiblížit generála Brože¹³? Protože on už nežije a byl na té správě velmi dlouho.

AS: Tak já jsem se s ním pochopitelně znal dlouho, protože jsem ho poprvé viděl někdy v sedmdesátém prvním roce. Znal jsem ho od té doby až do konce. Ze začátku byl pro mě příliš vysoko a příliš daleko a potom se ta situace změnila. Myslím, že bych měl říci jednu věc. Když já jsem ještě přišel na zpravodajskou správu, tak tehdy ještě existoval systém kádrových záloh. A náčelník zpravodajské správy byl v nomenklatuře ústředního výboru. Někdy v osmdesátém osmém roce se to řešilo, ta funkce už přešla do kompetence ministra. V té kádrové záloze jsem nebyl. A Brož prosadil u Václavíka, že jsem byl jmenovaný jako z titulu zástupce jako náčelník. Já nevím, těžko se k tomu vyjádřit, já myslím, že on si mě svým způsobem nechci říci oblíbil, ale že oceňoval ty výsledky, kterých jsem dosáhl, které jsem měl, ať už ve vojscích nebo i na správě. Myslím si, že Brož byl odborník pro zpravodajskou správu, po těch problémech šedesátého osmého roku, kdy se všechno rozprášilo, byl schopný to dát dohromady, vytvořit si určité postavení. I když neměl to u Džúra lehké. Měl z něho i déle určité obavy. A na druhé straně ty všeobecné výsledky – jestli zpravodajská správa v té době ještě nějaké výsledky měla, tak proto, že je ji Brož dokázal vybudovat. Určitý tlak zvenku mu umožnil odolat těm různým invektivám ze strany ministra Džúra. To jsem si z mnohého ujasnil. Myslím si, že měl velmi dobré vztahy s generálem Rusovem, tehdy byl ještě náčelníkem generálního štábu, takže byl do určité míry přikrytý. Já jsem pozoroval jednu věc – on už tam byl na té funkci dlouho. I když ... dnes když nad tím přemýšlím, on odcházel v mém věku. Ale

¹² Zástupci pro věci politické.

¹³ Generálporučík Josef Brož zastával funkci náčelníka zpravodajské správy v letech 1969 – 1988.

tehdy mi připadal o mnoho starší. Už to řešil všechno z pozice náčelníka, už tam bylo hodně rutiny. A já jsem bojoval s mnohými problémy, když jsem přišel do funkce náčelníka zpravodajské správy. Všechno jsem chtěl změnit.

KS: Co všechno jste chtěl změnit?

AS: No, v první řadě zaměření zpravodajské činnosti. Už v podstatě to postrádalo koncepci, už to šlo z podstaty. Ironie osudu je ta, že když jsme se konečně k něčemu dopracovali, tak tento plán jsem předložil na schválení náčelníkovi generálního štábu jako střednědobý plán 20. listopadu 1989.

Už ta správa žila delší dobu z podstaty. Brož tam byl dlouho, od sedmdesátého roku vlastně. Tam byl předtím krátce generál Turošík,¹⁴ ale velmi krátkou dobu. A on tam šel ze správy vojenského školství, generál Brož, se zpravodajstvím neměl žádné zkušenosti. Byl původně ženista. Ale byl to inteligentní člověk, ve tom smyslu, že byl schopný prostě se zorientovat, splnit ty požadavky. Pochopil, že ta zpravodajská správa je nutná vojenskopoliticky. Pochopitelně postupem času už se v tom projevovala rutina a do osmdesátého osmého roku, to je osmnáct, devatenáct roků.

KS: To už tam byl snad o rok déle než Dzúr.

AS: Takto, pozor – Dzúr začal dříve a dříve zemřel. Ten zemřel v osmdesátém pátém, šestnáct roků tam byl.

KS: Byly nějaké – já od vás nechci, abyste mluvil o konkrétních případech – ale byly nějaké výsledky, o kterých by se mluvilo, které by byly kladeny za příklad, případy, kde skutečně jste přišly na důležité věci?

AS: Za mě ani ne. Ani už v době, kdy jsem byl zástupce náčelníka zpravodajské správy, něco zásadního, objektivního nebylo. Bylo to spíše vytěžování různých informátorů, náhodou, když se přišlo na něco zajímavého. To v té době už nebyl živý případ, který by byl vysoce ceněný. Shodou okolností krátce předtím zemřel poslední takový významný zdroj z vojenskotechnické oblasti, takže už ...

KS: Když jste nastupoval, tak jste dostal nějaké informace o tom, jaká je tradice té služby. Měl jste nějaké údaje o tom, jaké významné případy se objevily v minulosti?

AS: Takto to nebylo pojaté. ... Jedině, to co jsem věděl z nějakého studia.

KS: Dá se nějak odhadnout, kolik pracovníků v té době zpravodajská správa měla?

AS: Já jsem to věděl přesně. Zpravodajská správa měla dvě organizační struktury. Jednu v rámci generálního štábu, jako zpravodajská správa generálního štábu. A potom druhou strukturu ... jako „provozní prapor“, hlavička. To byla ta vlastní tabulka.

Čili více jak polovina zpravodajské správy na generálním štábu byla tvořena funkcemi z toho útvaru, který měl název „provozní prapor“ a kterým byla vlastní zpravodajská správa. A pokud vím, pak byly jemu podřízené útvary. Ten „provozní prapor“, to byla v podstatě „zakrytá“ část zpravodajské správy a ta byla organizovaná teritoriálně způsobem prostě, myslím zaměřením. To byla obdoba, jak to bylo na ministerstvu zahraničních věcí teritoriálně. Zpravodajská správa měla i pracoviště, která zabezpečovala umístění z hlediska našich možností ... doklady, krytí, organizace, tam jsme byli dost daleko. Protože jsem měl na návštěvě náčelníka zpravodajské správy bulharské armády a oni měli v té době Bulhaři ve Varšavské smlouvě na starosti výpočetní techniku a automatizaci. Když viděl naše spojovací prostředky připravované, tak byl ... někde jinde. Je to zvláštní ... Bulhaři ... no, tak ale asi udělali nějaké kroky.

Chci říci – měla několik stovek lidí.

KS: Byla v koordinaci v rámci Varšavské smlouvy určena československé vojenské rozvědce nějaká specifická oblast? Třeba určitý úsek Západního Německa nebo Francie?

AS: My jsme dostali na starost, v době někdy krátce před mým příchodem, Francii a Španělsko. Nic k tomu ještě nebylo uděláno.

¹⁴ Generálporučík Josef Turošík zastával funkci náčelníka zpravodajské správy na přelomu let 1968 – 1969. Poté působil po dlouhou dobu jako zástupce náčelníka generálního štábu.

KS: To bylo na základě rozhodnutí nějaké konference náčelníků správ?

AS: Ano. Ročně se konaly konference náčelníků zpravodajských správ. Na základě programu odsouhlaseného během konference. Těchto konferencí se účastňoval náčelník správy a náčelník informačního úseku. Musím říci, že náš informační úsek, ta jeho analytická část, která alespoň to málo, co se dalo vyzískat, dokázala nějakým způsobem vytěžit, zpracovat a svým způsobem „prodat“. A v rámci této pracovní konference měl hlavní slovo – alespoň před mým příchodem, jak jsem to vypořoval v rozhovorech s Brožem – náčelník hlavní zpravodajské správy. Shodou okolností taky odešel před mým příchodem a objevil se tam nový náčelník zpravodajské správy, generálplukovník Pavlov se myslím jmenoval. Já jsem se zúčastnil jen jedné konference, ta byla ve Varšavě. Přijal nás tam Florian Siwicki a taky jsme řešili problematiku ... výměna zkušeností, školství, příprava kádrů, ale nějak tak zásadnější, vlastní problematiku ne. Víc se člověk mohl dozvědět z dvoustranných rozhovorů. Byl jsem ještě jako zástupce v Maďarsku, tam jsem se dozvěděl něco více od náčelníka maďarské ..., generála Szücze. Měli v tu dobu vážný problém, odhalili jim zdroj u amerických jednotek na jednom armádním sboru a bylo to řešeno vládou americkou směrem k Maďarům, že kdyby se to mělo opakovat ... asi tak nějak. Měli s tím problém.

KS: Vy jste zmiňoval ... nebo já jsem zmiňoval ty vztahy s I. správou vnitra, vy jste říkal, že ty informace nebyly až tak kvalifikované. Teď napsal knihu Karel Pacner, která je různě hodnocena, ale píše v ní o tom, že asi nejvýznamnějším případem v 80. letech byl případ skupiny amerických seržantů, kteří prodávali Československu, československé rozvědce informace, kopie spisů a tak dále.¹⁵ Přišel jste nějak do kontaktu s tou kauzou, slyšel jste o tom?

AS: To slyším poprvé. Já jsem to nečetl.

Říkám – v té době, kdy já jsem byl náčelník zpravodajské – nebo zástupce, už i jako zástupce jsem se k těm informacím dostal – byly to skutečně upravené informace, to, co nám postoupili. Jestli měli něco víc ...

My jsme připravovali, dokonce jsem to řešil při jednom neformálním setkání s Lorencem,¹⁶ jestli má být vytvořen nějaký koordinační výbor pro zpravodajské služby. Protože na ministerstvu zahraničních věcí – tehdy byl ještě Johanés¹⁷ první náměstek – prostě to bylo na jejich dobré vůli, z hlediska umístění lidí na legalizačních funkcích. Co se týká I. správy, to bylo také na dobré vůli. Nebyl žádný zastřešující orgán. Tak nějak jsem to navrhoval Lorencovi. Nebránil se tomu, ale nic pro to nedělal a potom už nebylo kdy. Toto vzniklo asi po dvou

¹⁵ Podle práce Karla Pacnera *Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914 – 1989* (IV. díl, Themis, Praha 2002, str. 592-608) předávala od března 1982 skupina amerických vojáků sloužících ve Spolkové republice Německo tajné údaje a dokumenty československé rozvědce, která tuto operaci vedla pod krycím jménem „Mason“. Podle Pacnera byly mezi dokumenty předanými v březnu 1982 také operační plán 3. americké obrněné divize, 2. francouzského armádního sboru a plány německé 12. dělostřelecké baterie s označením „NATO Secret“. Mezi dokumenty předanými 15. května 1982 pak měly být „plány NATO, Francie, SRN a Itálie na chemickou a biologickou válku v Evropě, plány cvičení různých útvarů, operační plány pro případ útoku Varšavské smlouvy proti Západu. Plány sítě malých atomových min na československo-německých hranicích, které vybuchnou ve chvíli útoku z východu, a to bez ohledu na ztráty místního obyvatelstva, nesly označení nejvyššího utajení: Cosmic Top Secret – Atomal.“ (str. 597) V březnu 1984 pak šlo o „poplachové plány amerických raketových baterií Pershing a Tomahawk. Dále systémy spojení a zajištění jejich bezpečnosti. Naftovody pro zásobování NATO. Plány protivzdušné obrany západní Evropy.“ (str. 600) V březnu 1986 byly získány „operační plány 5. sboru a 8. mechanizované pěší divize, plán na posílení amerických vojsk v Evropě v případě konfliktu, přehled chemické, biologické a jaderné ochrany Evropy a program pro některé speciální operace. Bylo to přes půl tisíce stran.“ (str. 601) Jádrem skupiny amerických vojáků spolupracujících s československou rozvědkou byli Zoltán Szabó, který údajně spolupracoval od roku 1967 i s maďarskou rozvědkou, a Clyde Lee Conrad. Informace o jejich odhalení a zatčení se objevily v tisku v březnu 1989.

¹⁶ Generálmajor (od dubna 1989 generálporučík) Alojz Lorenc působil od listopadu 1985 jako I. náměstek federálního ministra vnitra.

¹⁷ Jaromír Johanés působil v letech 1974 – 1976 jako velvyslanec v Ottawě a v letech 1976 – 1982 jako velvyslanec ve Washingtonu. Po návratu byl náměstkem ministra zahraničí Chňoupkou, kterého v roce 1988 vystřídal ve funkci.

případech, kdy nám vyhostili lidí, kteří se neopatrností ... ta rozvědná činnost byla příliš silná. Tehdy se objevil na I. správě nový náčelník, Vodrážka, který zase zakrátko dostal infarkt. To myslím znáte – když generál Sochor odešel z funkce a přišel tam Vodrážka.¹⁸ Takže nebylo ani s kým udržovat součinnost.

KS: Nejsem si jistý, nakolik to mohu hodnotit, ale myslím, že osmdesátá léta byla dobou jistého vědomého ústupu, nechci říct přímo úpadku. Neměl jste dojem, že při vědomí toho, že se situace mění postupně a že to s východním blokem nevypadá dobře, že se v řadách operativců zpravodajské správy objeví větší počet vědomých spolupracovníků protivníka? Po té morální stránce – nenastal tam nějaký takový zvrát?

AS: Za mě ne. Vždyť poslední takový případ, co byl, byl Vojtásek.¹⁹ A tam je otázka dodnes, jak to vlastně bylo.

KS: Ted' vydal knihu, ve které o tom píše.

AS: Víím, že ted' měl vydat nějakou knihu.

Víte, to by se muselo brát ze širšího pohledu. Zpravodajská správa měla vlastní vzdělávací středisko. Tam se vybírali lidé z vojsk, kteří v podstatě měli určitou perspektivu, a tím, že přešli ke zpravodajské správě, tak měli obrovskou šanci dostat se do zahraničí. To bylo obrovské lákadlo. Dva otřesné případy, jak to může být negativní – já jsem měl problém s Chňoupkem, že vehementně prosazoval, abychom přijali jeho synovce do institutu. Musel jsem jít za ministrem a vysvětlit mu ... Ono to bylo podobně u Václavíka, u jeho syna. Brož mu slíbil – on byl u VKR – že může přejít ke zpravodajcům, a všichni se divili, co sním. Takže bylo to atraktivní místo. Protože to bylo atraktivní místo, tak jsme zase byli vděčným objektem VKR, kde se na tom živil celý odbor. Takže tu byla právě i ta kontrašpionáž.

Já víím, že někteří lidé i z velení zpravodajské správy, z agenturního úseku, byli s touto situací – takoví ti kovaní – dost nešťastní. Protože měli člověka a nemohli ho použít, protože VKR ... Takže tato omezení tu byla, ale z hlediska, že by tam byla možnost vědomé spolupráce. Za prvé, ti lidé byli krátkou dobu venku. No, je to trochu složitější.

Myslím si, že – shodou okolností – jak odcházel Brož a já jsem měl starší zástupce a chtěl jsem je v krátkém čase obměnit, tak se obměňovalo celé vedení, tak v podstatě i ten agenturní úsek.

KS: Ty vztahy s tou VKR – zaujalo mě, že ačkoli pořád patřila pod vnitro, tak se tam potom přece jen objevovali někteří generálové, kteří opravdu nebyli z vnitra a byli z armády.

AS: No, „objevovali“ – to byli poslední dva. Jak Vrlík, tak Červášek.

KS: A do té doby to všechno byli ...?

AS: Takto – dokonce ještě před Vrlíkem byl nějaký Ohrablo.²⁰

KS: Cyril Ohrablo.

AS: Já ho shodou okolností znal. Když jsem sloužil u jedné divize, co byl zástupce velitele divize. To byl „fronták“. A předtím tam byl někdo jiný a Dzúr v ně ztratil důvěru. Takže tam dal „frontáka“. On šel z divize, zástupce velitele divize, na náčelníka krajské vojenské správy do Košic. A z té funkce byl vytáhnout, pokud si vzpomínám. Taková zvláštnost – zdravil levou rukou, měl pravou chromou. Ten odešel do důchodu – nebo jestli tam potom ještě někdo byl – a přišel Vrlík. To byl zástupce náčelníka zpravodajské správy. A Vrlík dostal infarkt, už se nemohl na funkci vrátit a Václavík si z neznámých důvodů vybral generála Červáška. To byl můj zástupce na správě. Sáhlo se asi na lidi, kteří alespoň o té jedné části něco vědí.

KS: Je zvláštní, že najednou do vedení vojenské kontrarozvědky přišli zpravodajci.

¹⁸ Plukovník Karel Vodrážka („Budín“) vystřídal v dubnu 1989 dosavadního náčelníka I. správy federálního ministerstva vnitřní bezpečnosti Rudolfa Sochora. Po šesti týdnech působení ve funkci náhle zemřel na infarkt. Úřadujícím náčelníkem „civilní“ rozvědky se poté stal plukovník Vilém Václavík („Kainar“).

¹⁹ František Vojtásek („Čechovský“), od roku 1958 pracovník zpravodajské správy, působil od července 1968 jako zástupce vojenského přidělence v Paříži. Pod dojmem sovětské okupace Československa začal pracovat pro francouzskou tajnou službu. V únoru 1978 byl v Praze zatčen a později odsouzen ke 25 letům odnětí svobody, propuštěn byl v březnu 1990. V roce 2003 vyšly v Praze jeho paměti pod názvem *Francouzský krtek*.

²⁰ Generálmajor Cyril Ohrablo se stal náčelníkem vojenské kontrarozvědky na začátku 70. let.

AS: Ne, shodou okolností, ti poslední. Vrlík tam šel někdy v osmdesátém roce, jestli se nepletu. Dokážu to spočítat ... asi tak 1980, 1981. Takže jestli tam bylo za tím něco jiného ... Prostě ty poslední dva případy byly.

KS: Myslíte, že zprávy vojenského zpravodajství tu hrozbu jaderné války spíš omezovaly? Nebo vůbec hrozbu války, nejenom jaderné.

AS: Myslím, že to dávaly do reálného pohledu. Charakteristická byla jedna věc, my jsme informovali, věděli o tom – byly vánoční svátky, Nový rok, tam byl zastavený výcvik a u nás se stupňovala opatření k bojové pohotovosti. Takže to je otázka, co s těmi zprávami kdo dělal. Ale myslím si, že obraz ... to, co jsme informovali, a to, co bylo k dispozici, jsme spíš směřovali do problematiky výstavby armády, zkvalitňování, modernizace. Ty technologické posuny spíš než nějaké harašení ve smyslu, že by něco hrozilo. Myslím si, že bylo v tomto velmi reálné, protože už sám Brož byl do určité míry ... Víím, že jsem měl s ním jednou rozhovor a že jsem mu vysvětloval ... tak nějak jsme si to ujasňovali prostě. „Zvaž – je tohle nutné? Protože už deset, patnáct let ... Nemůže se tady nic měnit.“ Status quo, který byl.

KS: Byl nějaký specifický koordinační orgán, který by existoval – mimo ty každoroční konference – v rámci Spojeného velení?

AS: Nebyl.

KS: A měli vy jste přístup do toho systému evidence poznatků? Myslím, že se to jmenovalo SSEP,²¹ teď nevím ... prostě do toho systému lustrace jednotlivých osob v rámci společného systému Varšavské smlouvy.

AS: To ani nevím.

KS: Myslím, že byla nějaká taková databanka, ve které byly tyhle údaje.

AS: Ani nevím. Nejsem si vědom. Nebo jsem to nepotřeboval v té době. Byl jsem zaměřený na něco jiného.

KS: Když hodnotíte tu technologickou stránku ... Často se zdá, že jakkoli Sověti nebo státy Varšavské smlouvy reagovali na ta opatření v technologické inovaci, zavedení nových zbraní, tak přece jenom byli v pozici toho druhého, který teprve reaguje. Odpovídá to tomu, co vy jste věděl o technologickém potenciálu těch dvou bloků?

AS: Myslím, že to byl zpravodajský přínos zpravodajské správy, že dávala dostatek informací, orientovala. Myslím si, že v mnohých případech i významně přispěla k zavádění nových novinek z hlediska uskutečnění opatření, dovozu materiálu a technologií některých. Asi to bylo především tak – teď vynechám důvody – že převažovala kvantita, to bylo jednodušší. Vííte, to je tak – Sověti utajovali všechno, i před sebou. Sověti utajovali všechno i před sebou a víím z rozhovorů s mnohými, když jsem studoval na akademii generálního štábu, že třeba v podniku se něco vyvíjelo, co v armádě už dávno bylo vyvinuté.

Víte, jenom takový příklad – Američané začali zavádět průzkumné úderné komplety. Nebo „zavádět“ – byly už ve vývoji, lépe řečeno. A sovětský generální štáb na to reagoval tak, že se to objevilo v operačních dokumentech a zrodila se teorie „úderu po významných cílech“. A hledaly se možnosti k její realizaci, to znamená ne technické, ale organizační. Pronikání zpravodajských orgánů k letectvu a jak by to mělo běžet a tak dále. A dokonce sovětský generální štáb, hlavní zpravodajská správa, vyvolala jednání se všemi a řešili jsme vytvoření takového kompletu na bázi Ramony. Ale nebylo to ... bylo to jen kamarádsky, která strana si něco sebere a může se s tím udělat.

KS: Takže tam byla nějaká vědeckotechnická koordinace?

AS: Ano.

KS: To je zajímavé, o tom toho není moc známo.

AS: Tak jak byla konference náčelníků správ, tak ještě byly další sekce. Byla sekce zástupců náčelníků správ pro operačně taktický průzkum, které se zúčastňovali představitelé hlavního

²¹ Systém sjednocené evidence poznatků (SSEP) se sídlem v centrále KGB začal fungovat na základě mnohostranné mezistátní dohody v roce 1978, jeho účastníky byli Bulharsko, Československo, Kuba, Maďarsko, Mongolsko, NDR, Polsko a Sovětský svaz.

štábu Spojených ozbrojených sil, to byla jeho úroveň, náčelníka zpravodajské správy štábu. Potom byla ještě oblast informační, to byla sekce informační, a potom byla sekce technická, která řešila právě ty možnosti rozvoje zpravodajských systémů, především prostředků radioprůzkumu.

KS: A tohle šlo nějakou specifickou cestou než přes ten Technický výbor Varšavské smlouvy, nebo ten k tomu byl taky přizván?

AS: Ta opatření, která dělala Varšavská smlouva, ten hlavní Technický výbor – nevím přesně, co se tam dělo. Tam se to muselo nějakým způsobem koordinovat, to je evidentní, protože to, co dělala naše správa technického rozvoje na generálním štábu, zadávání vědeckých úloh, to byly záležitosti, které musely z něčeho vyplynout.

KS: Nakolik jednostranná byla zpravodajská spolupráce se Sověty? Dostali vy jste třeba oplátkou za naše informace přístup k informacím, které specificky mohli mít jenom Sověti? Třeba satelitní snímkování nebo něco jiného.

AS: Konkrétní materiály ne. Jen výstupní informace. Z hlediska řekněme složení ozbrojených sil a charakteru. Protože když jsme měli přesné poznatky o americké armádě, armádě Velké Británie, Španělska, tak to jsme brali jen z jejich zdrojů. To jsme brali automaticky. A za druhé to byla hodnocení řekněme kvalitativních ukazatelů. Ten problém jsme neměli rozvinutý, to jsme jen převzali. A když se začalo v osmdesátých letech používat těch kvalitativních ukazatelů, tak si vzpomínám, že při jednom z těchto cvičení, která měla velitelskoštábní charakter, měl údajně ministr vyhodit generála Blahníka, náčelníka generálního štábu, protože přišel s kvalitativními ukazateli sil a ... všechno bylo špatně. [úsměv] Náš výzkumný ústav myslím si v té době zaostával, velmi.

KS: Z hlediska té organizace – mohl byste zkusit odhadnout, kolik lidí procentuálně bylo legalizováno na zastupitelských úřadech, kolik jich bylo třeba pod tou „hátéskou“,²² kolik bylo třeba nelegálů? Byli ještě nějakí nelegálové v té době?

AS: ... Nevím ani.

Tak na polovinu. Byly oblasti, o kterých ani nikdo nevěděl a nevěděli jsme, proč tam je, ale byl tam. Třeba v Japonsku.

KS: Co sledoval v tom Japonsku?

AS: Ne, vždyť říkám, byl třeba sinolog a byl v Číně. Spíš byla představa o tom, že z hlediska setkávání se západními diplomaty, že se to tak jako zpětně ... Jako Sorge.

Tak někdy vznikají komické scény ... Lánský, když mělo být před operací Pouštní bouře, tak mi volal ze sekretariátu ministra, že jestli nemáme nějaké takové údaje o armádě Iráku, že by to potřeboval pro Angličany. Tak jsem říkal: „Pane náměstkú, my pro Angličany? To byla jejich doména, ne?“ Víte, politici někdy ...

KS: Tak přece jenom ... myslím, že zrovna po linii toho Omnipolu v arabských zemích mělo Československo určité významné postavení.

AS: Tam jsme měli významné postavení, to je pochopitelné, to byla otázka té technické pomoci. A tam byli naši hodnocení, braní druhou stranu víc jako diplomati, myslím jako velvyslanci. Právě kvůli tomu, že tam byla ta vojenská technika.

KS: Dá se nějak posoudit, nakolik to byla obchodní záležitost a nakolik zpravodajská? Ono to určitě jde jedno s druhým.

AS: To bych si tak nedovolil říci, ale tím, že to bylo propojené, tím, že tam byla ta technika, tak měli určité výsadní postavení, a tím, že měli výsadní postavení, tak se zase dostávali k informacím, které byly zajímavé.

KS: Už víc otázek mít nebudu. Spíš jsem se chtěl zeptat, jestli máte pocit, že je něco, co nebylo řečeno, k čemu byste měl poznámku, co je podstatné a co by mělo být doplněno. ... Možná bych se ještě zeptal, to je poslední věc – s tím překlopením té zpravodajské správě.

²² Hlavní technická správa Federálního ministerstva zahraničního obchodu (HTS) se zabývala především vývozem československého vojenského materiálu do zahraničí.

AS: ... [listuje v seznamu otázek] Tady to máte.²³ ... To bylo tak. Myslím si, že já a moji další kolegové jsme věděli, jak to bude vypadat. Já jsem se zarazil na jedné věci – já sám nevím, jestli jsem vůbec o tom ministra informoval oficiálně nebo jen neformálně, myslím Dobrovského, protože ten detail ho v té době asi nezajímalo. Radiotechnický průzkum byl dokonce organizován v rámci sousedních zemí. Protože v pásmu tehdejších KVS ... čím je silnější poslechová základna, tím je lepší, takže my jsme měli zaměřovač, využívali z Německa, Maďarska – prostě se vyměňovaly informace o zaměřování. Bylo jasné, že to už ztrácí efekt z hlediska zaměření, pojetí zpravodajské činnosti. Čili když bylo jasné z hlediska Varšavské smlouvy, když mluvím o tom operačním plánu, tak to byl můj pokyn a rozhodnutí pro zpravodajskou správu. Pacner to tam píše takovým zajímavým způsobem, jako že zpravodajská správa prostě ... za mojí přítomnosti ... tak nějak – to je jedno, to není podstatné.²⁴

To samé s armádou. Armáda ... je postavená k něčemu. Když bylo jasné, že končí bipolární rozdělení světa, končí Varšavská smlouva. Já jsem to dokonce i někde na jednom cvičení řekl, že je konec frontových operací a je třeba hledat nové doktrinární přístupy. Skutečné operace armádní a frontové už nikdy nebudou. Je třeba podle toho budovat armádu a armáda, co jsme dělali v operačním plánu, musí být schopná a musí mít určitou organizační strukturu, která je optimální, která nepodléhá módním vlivům a je schopná něco zabezpečit. Otázka: „Kým jsme ohroženi?“ Nemáme být kým, takže tomu je třeba přizpůsobit organizační strukturu a v organizační struktuře bylo třeba přizpůsobit zpravodajskou činnost. Nemáme bezprostřední možnosti ohrožení – jsou tu určitá rizika. Soustředit se na ta rizika a z toho to vyplývalo.

Bylo to myslím uděláno s předstihem, pochopitelně že to narazilo na technické problémy. Víte, prosadit tyto myšlenky nebylo jednoduché. Někdy na podzim devadesátého roku za mnou přišli představitelé tehdy už správy vyzbrojování s tím, s tím, že by bylo vhodné sebrat nějakých dvacet třicet Ramon a když se to takto kolem Československa a ... Já jsem jim řekl: „Nezlobte se, proti komu? Přece nejsme Švýcarsko.“ Samozřejmě je třeba říci objektivně, že mnohé myšlenky byly výsledkem úvah o tom, co říkal tehdy vrchní velitel, když prohlásil, ale vyloženě v obecné formě: „Moderní a účinnou armádu.“ Tak jak k tomu dojít z toho velkého. My jsme už v devadesátém roce plánovali armádu stotisícovou.²⁵ My jsme v devadesátém roce už začali připravovat druhou etapu, československá armáda měla mít sto tisíc lidí a v podstatě ten počet se zachoval i při dělení – bylo 66 a bylo 33. Bohužel, česká armáda hodně zaspala v tu dobu, deset let možná. Na tom vojenském školství deset let, koncepčně neříkám. Asi tam nebyli lidé, kteří ... o ministrech nemluvím – ministr je politický, ale ty odborné záležitosti. Možná že to je určitá profesní deformace, že člověk jako zpravodajec musel být určitým způsobem skeptik, protože věděl, že těch výsledků bude minimálně, a musel s tím něco dokázat udělat. A na druhé straně schopnost analyzovat trošku, předjímat závěry. Měl jsem tu možnost – bohužel, nemohl jsem to už dokončit – že jsem mohl ovlivňovat pohledy na budoucnost československé armády. Já jsem na tuto funkci nebyl připravován, to je mi dodnes záhadou, proč si mě generál Vacek vlastně zvolil.

KS: Jak jste si to vysvětloval alespoň nějak hypoteticky?

²³ Součástí seznamu zaslání před rozhovorem byla také otázka: „Karel Pacner uvádí na základě rozhovoru s Vaším nástupcem ve funkci náčelníka ZS GŠ generálem Janem Kozojedem, že ještě v roce 1990 byla umrtvena agenturní činnost vojenské rozvědky proti Západu a naopak byly zjišťovány informace o vývoji v NDR, Polsku, Sovětském svazu a Maďarsku. Podobně prý byly překlopeny i prostředky radiotechnické rozvědky. Vše údajně probíhalo se souhlasem ministra i NGŠ. Můžete to komentovat? Do kdy byly oficiálně udržovány vztahy spolupráce s představiteli GRU?“

²⁴ Karel Pacner ve své práci *(Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914 – 1989, IV. díl, str. 660)* cituje vyjádření polistopadového náčelníka zpravodajské správy generála Jana Kozojeda: „Nakonec jsem se rozhodl pozvat zástupce GRU na velvyslanectví [v Moskvě] a tam smlouvu o spolupráci s nimi oficiálně vypovědět. Souhlas náčelníka Generálního štábu Slimáka jsem měl a ministr Miroslav Vacek o tom věděl.“

²⁵ Na konci osmdesátých let čítala československá armáda zhruba dvojnásobek tohoto počtu.

AS: Tak ... prostě asi na druhém místě to byla otázka národnostní. Protože tehdy bylo ještě v módě „Čech – Slovák“. Když byl Džúr ministrem, tak nesměl být [náčelníkem generálního štábu] Slovák. Když nebyl Džúr, byl Václavík – i když to byl Slovák jen tak nějak ... Po Václavíkovi se objevil Vacek. Já jsem byl vlastně jediný náčelník generálního štábu slovenské národnosti, víte, ze všech třinácti. [úsměv]

KS: To je vlastně pravda.

AS: Takže to byl asi hlavní důvod. Pochopitelně, že tam byl i jiné důvody. Asi mi i důvěřoval, znal mě ze štábu, z okruhu, z doby, kdy dělal velitele okruhu. Myslím, že oceňoval moji práci.

KS: Možná, že jazykové předpoklady hrály nějakou roli?

AS: To já nevím ... ne. Ale myslím si i to, že měl znal z těch vyšších funkcí, dělal zástupce náčelníka štábu okruhu. Takže jsme se poznali jako lidé předtím, on byl rok přede mnou na Vorošilovce. Takže jsme se znali i předtím a potom po ukončení Vorošilovky, než mi našli místo na 15. divizi, byl jsem asi pět měsíců na stáži ve 20. divizi, kde on byl velitelem divize. To jsem tam byl vlastně do počtu, čekalo se, že tam převezmu funkci náčelníka štábu, ale ten dotyčný zase nešel ... Znal mě z práce na okruhu. Ale říkám, od sedmdesátého sedmého do osmdesátého pátého jsme se pracovníčně nesetkali. Byl náčelník generálního štábu, když šel na ministra, dal mi určité úlohy, ze kterých jsem vycítil, že se mnou počítá do budoucnosti.

KS: Děkuju vám za rozhovor, pane generále.